INADMISIBILITATEA PROBELOR OBȚINUTE PRIN PROVOCARE

Patricia VALAH,
Facultatea de Drept

CZU: 343.13/.14:341.64 *valahpatricia01@gmail.com*

Determinarea subiecților care efectuează activitatea specială de investigații de a demonstra vinovăția unei persoane întrece de multe ori câmpul legal, care în cele din urmă duc la o condamnare, acumulându-se numeroase subiecte de sesizări la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO). Reglementările ce vizează provocarea infracțiunii se regăsesc în prevederile art.94 alin.(1) pct.11) CPP, iar conform Legii privind activitatea specială de investigații, nr.59 din 29.03.2012, competența procesuală a investigatorului sub acoperire cunoaște anumite limite, prin care acesta nu trebuie să-și depășească atribuțiile, altfel probele obținute urmează a fi considerate ilegale [1].

Identificarea drepturilor și obligațiilor investigatorului sub acoperire este necesară pentru cunoașterea statutului său procesual atunci când se efectuează măsura specială de investigație. În această ipoteză, remarcăm că investigatorului îi revine sarcina de a culege date şi informaţii referitoare la pregătirea sau începerea executării unei infracţiuni. Cadrul legal ce asigură aceste obligații este caracterizat în prevederile alin.(6) art.136 CPP RM. Există situații când investigatorul sub acoperire se poate transforma într-un agent provocator, acesta nelimitându-se doar la culegerea de date şi informaţii despre infracţiunea comisă, ci şi provoacă persoana la săvârşirea faptei prejudiciabile. În acest sens, subiectul respectiv îşi depăşeşte competenţa procesuală [2].

Jurisprudența CtEDO a elucidat deseori încălcări ale art.6 §1 din Convenție, din cauza lipsei de pasivitate din partea organelor de urmărire penală în investigarea activității criminale, determinând persoanele la săvârșirea unor infracțiuni pe care în mod normal nu le-ar fi comis, cu scopul de a permite stabilirea infracțiunii, inclusiv furnizarea unor probe de a face posibilă acuzarea [3]. În urma examinării aspectelor ce vizează cazurile de provocare la săvârșirea infracțiunii, au fost identificate în cauze precum *Lalas v. Lituania;*[6] *Constantin şi Stoian con-*

tra României;[7] *Ramanauskas v. Lithuania;*[8] *Sandu v. Moldova;*[9] *Teixeira de Castro v. Portugalia;*[10], *etc.* Prin prisma acestor cazuri, operaţiunile sub acoperire necesită a fi executate într-o manieră pasivă, fără nicio presiune care l-ar determina pe acuzat la săvârşirea infracţiunii prin mijloace cum ar fi preluarea iniţiativei de a contacta persoana, reînnoirea ofertei în pofida refuzului iniţial, încurajarea insistentă, promisiunea de avantaje financiare cum ar fi creşterea preţului peste medie sau apelarea la compasiunea persoanei. Firește, admiterea și constatarea admisibilității unor astfel de probe constituie o încălcare a prevederilor Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, mai ales a dreptului la un proces echitabil (art. 6§1). Faţă de standardul european, organul de urmărire penală trebuie doar să-i ofere persoanei o „tentaţie obişnuită", o oportunitate ce nu are caracter excepţional de a încălca legea, în cadrul unui joc de roluri disimulat în vederea „observării pasive" a comportamentului făptuitorului, iar în cazul în care persoana suspectată de implicare în activități infracționale cedează „tentaţiei" şi comite fapta, probele astfel culese nu pot fi apreciate că sunt obţinute prin provocare, activitatea organelor judiciare fiind desfăşurată în scopul exclusiv al culegerii de probe, ci nu în scopul incitării corupte la comiterea unei fapte infracţionale.[4]

Bineînțeles, în procesul penal nu pot fi admise ca probe şi, prin urmare, se exclud din dosar datele care au fost obţinute – *prin provocarea, facilitarea sau încurajarea persoanei la săvârşirea infracţiunii.* Probele lovite de nulitate au impact nu doar asupra actului procedural, dar și asupra soluțiilor adoptate pe o cauză penală și a aplicării pedepsei. Curtea europeană în jurisprudența sa privind art. 6 al Convenției, a reiterat obligația instanțelor interne de a efectua o examinare atentă a materialului de urmărire penală atunci când un acuzat invocă utilizarea mijloacelor de constrângere din partea agenților de poliție.

Totodată, a fost elucidat și modul de examinare a cererilor care au drept obiect aparentele acțiuni de provocare din partea subiecților care efectuează activitatea specială de investigații, o examinare ce are drept scop satisfacerea echitabilă a plângerilor ce vizează cazul provocărilor, inclusiv prin crearea posibilităților de a depune o plângere, deoarece garanțiile art. 6 CEDO vor fi îndeplinite numai dacă solicitantul ar avea o șansă efectivă de a ridica problema provocării în timpul procesului, fie prin înaintarea unei obiecții, fie prin înaintarea unei cereri.

Măsurile speciale de investigaţie trebuie efectuate doar în prezenţa unor temeiuri legale. Agentul statului rămâne a fi supraveghetor. Acesta urmează să monitorizeze comportamentul făptuitorului, însă nu să influenţeze decizia celui din urmă în direcţia realizării intenţiei infracţionale. Orice comportament activ al agentului statului poate transforma activitatea sa din legală în una ilegală. Trecerea acestei limite va constitui provocare. În definitivă, constatăm faptul că provocarea la momentul actual este o problemă de drept procesual-penal, ce vizează în particular admisibilitatea probelor.

Rererinţe bibliografice:

- *Cărţi şi publicaţii monografice:*

1. Suian M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire şi a colaboratorilor. În: *Penalmente,* 2016, nr.2, p.10-34.
2. Udroiu M., Predescu O. Jurisprudenţa Curţii europene a drepturilor omului cu privire la agenţii provocatori. În: *Dreptul*, 2009, nr.1

- *Articole din reviste:*

3. STANISLAV C., Provocarea infracţiunii în contextul măsurilor speciale de investigaţie, În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2017, pag. 26-32.

- *Siteu-uri:*

4. BRÂNZĂ C. Aspectele de drept penal ale provocării luării de mită sau a dării de mită. În: https://juridicemoldova.md.
5. *Case of Lalas v. Lithuania*. ECHR, 1 march 2011, final 1 june 2011 http://hudoc.echr.coe.int/eng#
6. *Case of Constantin and Stoian v. România*. ECHR, 29 september 2009, final 29 december 2009. http://hudoc.echr.coe.int/eng#
7. *Case of Ramanauskas v. Lituania*. ECHR, 05 february 2008. http://hudoc.echr.coe.int/eng#
8. *Case of Sandu v. The Republic of Moldova*. ECHR, 11 february 2014, final 11 may 2014. http://hudoc.echr.coe.int/eng#
9. *Case of Teixeira de Castro v. Portugal*. ECHR, 09 june 1998. http://hudoc.echr.coe.int/eng#

Recomandat
Tatiana VIZDOAGĂ, dr., conf. univ.